

<https://doi.org/10.31516/2410-5333.067.13>¹

УДК 378:159.925

В. І. Саранча

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, Україна

visar73@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-9435-0615>

О. М. Тур

доктор наук із соціальних комунікацій, професор, професор кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, Україна

oktur@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-8094-687X>

В. В. Шабуніна

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м. Кременчук, Україна

shabuninaviktoria@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7957-3378>

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

У статті здійснено аналіз чинників, що впливають на формування соціально-комунікативних навичок у майбутніх фахівців галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи й забезпечують підвищення професійної компетентності й ефективну адаптацію до змін у професійному середовищі. Розширено уявлення про структуру соціально-комунікативних навичок, розроблено авторський варіант їх класифікації. Комплексно досліджено чинники формування соціально-комунікативних навичок, що дозволило розробити практичні рекомендації щодо інтеграції їх в освітній процес. Доведено, що соціально-комунікативні навички є важливим чинником формування професійної компетентності в майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Продемонстровано необхідність розвитку цих навичок з метою ефективної взаємодії в професійному середовищі та адаптації до змін у галузі.

Ключові слова: *соціально-комунікативні навички, чинники, здобувачі вищої освіти, інформаційна, бібліотечна та архівна справа, компетентності.*

V. Sarancha

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Humanities, Culture and Art of Mykhailo Ostrohradskyyi Kremenchuk National University, Kremenchuk, Ukraine

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

O. Tur

Doctor of Sciences in Social Communications, Professor, Professor of the Department of Humanities, Culture and Art of Mykhailo Ostrohradskyi Kremenchuk National University, Kremenchuk, Ukraine

V. Shabunina

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Humanities, Culture and Art of Mykhailo Ostrohradskyi Kremenchuk National University, Kremenchuk, Ukraine

FACTORS OF FORMATION OF SOCIAL AND COMMUNICATION SKILLS OF FUTURE SPECIALISTS IN INFORMATION, LIBRARY AND ARCHIVAL AFFAIRS

Transformations in the socio-economic sphere associated with globalization and digitalization determine the need to train highly qualified specialists who can effectively adapt to changes in the professional environment. These processes require the full implementation of a competency-based approach aimed at developing a holistic system of knowledge, skills and abilities necessary for professional activity and social interaction among higher education students. At the same time, it is of particular importance that graduates of higher education institutions have social and communication skills that ensure the effectiveness of information interaction in resolving conflicts and building productive teamwork. The above determines the relevance of the study.

The purpose of the article is to analyze the factors that influence the development of social and communication skills of future specialists in the field of information, library and archival affairs and ensure the improvement of professional competence and effective adaptation to changes in the professional environment.

The methodological basis of the study was formed by general scientific and special methods of studying the problem. In order to achieve this goal, a set of theoretical and empirical methods was used: theoretical — analysis and synthesis, which allowed to summarize information about the social and communication skills of students; systematization and generalization of approaches to determining the basic components of social and communication skills and their impact on the professional training of students; empirical methods — observation aimed at identifying the features of interpersonal interaction of students in the educational process; questionnaire, which allowed to assess the attitude of students.

The results of the study. Social and communicative skills (SCS) represent a multidimensional construct that encompasses verbal and non-verbal communication, emotional intelligence, cognitive flexibility, and behavioral adaptability. These skills are fundamental for effective interpersonal interaction, conflict resolution, social integration, and professional performance in the field of information, library, and archival sciences. The analysis of educational programs, combined with empirical data obtained through student surveys using N. Hall's Emotional Intelligence Test, confirmed the importance of integrating SCS development into higher education curricula. The formation of SCS is not limited to the acquisition of communicative techniques but is deeply interrelated with the emotional, psychological, and social maturity of students.

A key outcome of the study was the development of an authorial classification of factors influencing SCS formation.

The scientific novelty of the work lies in expanding the understanding of the structure of social and communication skills, developing the authorial version of their classification. The authors have comprehensively studied the factors of formation of socio-communication skills, which allowed them to develop practical recommendations for the integration of them into the educational process.

The practical significance of the study lies in the development of a systematic approach to the formation of social and communicative skills among students majoring in Information, Library and Archival Affairs. The obtained results may be effectively applied to improve various aspects of the educational process, namely: in the development and modernization of academic programs, in teaching practices through the implementation of interactive instructional methods, in the pedagogical work of academic staff, etc.

Conclusions. The study proved that socio-communication skills are an important factor in the development of professional competence of future specialists in information, library and archival affairs. The results of the study have demonstrated the need to develop these skills in order to effectively interact in a professional environment and adapt to changes in the field.

Keywords: *socio-communication skills, factors, higher education students, information, library and archival science, competencies.*

Актуальність теми дослідження. Трансформації в суспільно-економічній сфері, пов'язані з глобалізацією та цифровізацією, детермінують потребу в підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно адаптуватися до змін у професійному середовищі. Ці процеси потребують повноцінної імплементації компетентнісного підходу, спрямованого на формування в здобувачів вищої освіти цілісної системи знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійної діяльності та соціальної взаємодії. Водночас особливого значення набуває наявність у випускників закладів вищої освіти соціально-комунікативних навичок (СКН), які забезпечують ефективність інформаційної взаємодії у вирішенні конфліктів і побудові продуктивної командної роботи.

Постановка проблеми. У контексті підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи СКН стають базовим елементом професійної компетентності. Вони є важливими для успішної роботи в документально-інформаційній сфері, оскільки сприяють оптимальному пошуку, аналізу, управлінню та передавню інформації, а також формуванню якісної взаємодії із замовниками послуг, колегами й партнерами.

Метою освітньої програми, яка забезпечує підготовку фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського, є формування інтелектуальної, інформованої, самоідентифікованої, креативної, інтегрованої в суспільство особистості-професіонала. Досягнення цієї мети можливе завдяки формуванню в здобувачів вищої освіти СКН, які є необхідними для адаптації в соціумі

та професійному середовищі. Саме вони сприяють інтеграції особистості в суспільство, дозволяючи їй ефективно взаємодіяти з іншими, налагоджувати партнерські відносини, адекватно сприймати трансформаційні процеси, розуміти суспільні норми та очікування.

Розвинені СКН є базовими для здійснення організаційно-управлінської діяльності, адже вони забезпечують ефективне управління, формулювання завдань, мотивування команди, вирішення конфліктів та продуктивну комунікацію. У проєктній й інноваційній діяльності такі навички є необхідними для презентації ідей, обговорення проєктів, залучення партнерів та отримання зворотного зв'язку. У сфері соціально-виховної й просвітницької діяльності СКН забезпечують урахування індивідуальних і групових потреб аудиторії, побудову довірчих відносин та якісну передачу знань.

Яскравим підтвердженням вищезазначеного є зв'язок СКН із компетентностями, формування яких мають забезпечувати складові освітньої програми підготовки бакалаврів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в КрНУ імені Михайла Остроградського. Так, усі аспекти інтегральної компетентності безпосередньо пов'язані із СКН. Здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання в умовах комплексності та невизначеності потребує ефективної взаємодії з іншими людьми, комунікації в команді, ведення переговорів та адаптації до мінливих обставин. Також СКН є фундаментом для успішного застосування положень і методів професійної діяльності.

Практично всі загальні компетентності безпосередньо чи опосередковано пов'язані із СКН. Уміння спілкуватися державною та іноземними мовами, працювати в команді, взаємодіяти з експертами з інших галузей, а також здатність до пошуку, аналізу інформації й використання ІКТ потребують розвинених комунікативних здібностей. Окрім того, реалізація громадянських обов'язків та збереження моральних і культурних цінностей передбачають уміння ефективно спілкуватися і взаємодіяти в суспільстві. Усі спеціальні компетентності значною мірою пов'язані з наявністю СКН, які є ключовими для успішної діяльності в інформаційній, бібліотечній та архівній сфері. Частина з них безпосередньо передбачає ефективну комунікацію з різними суб'єктами, використання PR-технологій і впровадження технологій електронного урядування, що неможливо без розвинених навичок соціальної взаємодії. Інші компетентності потребують здатності працювати в колаборативному середовищі, зважати на потреби користувачів і забезпечувати ефективне передавання інформації. Навіть ті компетентності, що здаються більш технічно орієнтованими, потребують комунікативної адаптивності для роботи в команді чи співпраці з клієнтами та партнерами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку соціально-комунікативних навичок посідає важливе місце в сучасній психології та педагогіці, зважаючи на їх значення для ефективної міжособистісної й професійної взаємодії. У вітчизняній і зарубіжній науковій літературі представлено широкий спектр досліджень, які зосереджуються як на теоретичному аналізі

сутності СКН, так і на практичних аспектах їх формування. Для майбутніх фахівців у галузі інформаційної справи ці навички є важливим чинником успішної соціалізації та професійного становлення. У зарубіжних дослідженнях СКН розглядаються в контексті *soft skills*, що охоплюють не лише професійні, а й особистісні вміння, які є необхідними для ефективної взаємодії в різних соціальних і професійних ситуаціях.

Вітчизняні дослідники також активно вивчають процеси розвитку СКН, звертаючи увагу на їх важливість для професійної адаптації студентів. Одним із головних напрямів є вивчення впливу освітнього середовища та соціальних взаємодій на формування цих навичок. Так, К. Галацин і А. Хом'як (2019) висвітлюють формування комунікативної культури студентів закладів вищої освіти, акцентуючи на її сутності, структурі та функціях. С. Ганаба (2023) з'ясовує вплив «плинної модерності» на освіту, зокрема на розвиток *soft skills*, акцентуючи на необхідності адаптації освітніх програм до швидких соціальних і технологічних змін, що потребують оновлення методів навчання й розвитку міжособистісних навичок у студентів.

Більшість зарубіжних і вітчизняних концепцій відзначають значний вплив рівня емоційного інтелекту на формування СКН. В. В. Зарицька (2012, 2018), І. В. Головнюова та О. В. Милославська (2012) дослідили емоційний компонент компетентісно спрямованої освіти та визначили взаємозв'язок емоційного інтелекту й комунікативних умінь у студентів.

Перші публікації, присвячені питанням специфіки підготовки фахівців у сфері документаційно-інформаційних комунікацій, з'явилися майже одразу із започаткуванням спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», серед яких, зокрема, можна означити праці В. Г. Власової (2004), Н. А. Гайсинюк (2003) та ін. Протягом 2000–2010 рр. з'являються статті, присвячені проблемі формування інформаційно-комунікативної компетенції в студентів, зокрема в майбутніх фахівців документаційно-інформаційної сфери. А. А. Алева, Н. М. Лесовець (2009) досліджують актуальні питання підготовки фахівців спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», О. Ю. Малиук (2010) аналізує соціально-особистісні, інструментальні та професійні компетенції студентів-документознавців, а також особливості формування інформаційно-комунікативної компетентності. Формуванню комунікативних умінь майбутніх документознавців засобами медіаосвітніх технологій присвячено дисертаційне дослідження О. К. Янишин (2012). Соціальну та комунікативну культуру як невіддільну частину професійного розвитку дослідили В. В. Шабуніна й О. М. Тур (2024). Активне запровадження компетентісного підходу у вищій освіті сприяло появі низки публікацій, у яких науковці досліджували різні аспекти підготовки спеціалістів із документаційно-інформаційного забезпечення (Г. Гордієнко, 2010; Г. Малик, 2010, 2011, 2013; М. С. Слободяник, 2012; Л. Філіпова, 2009 та ін.). Окремо варто виокремити статтю В. Спрінсяна (2015), у якій обґрунтовано необхідність створення системи підготовки фахівців документаційного менеджменту, схарактеризовано

їхню професійну компетентність, запропоновано модель інтегрованої компетентності фахівця з документального менеджменту тощо.

На середину 2010-х рр. припадають дві важливі події, які суттєво вплинули як на парадигму розвитку вітчизняної вищої освіти загалом, так і на підготовку фахівців у галузі документально-інформаційних комунікацій. Створення НАЗЯВО (2015) зумовило новий підхід до формування освітніх програм, введення інституту гарантів програм, експертів, порядку акредитації тощо, а запровадження нового переліку спеціальностей (перехід від «Документознавства та інформаційної діяльності» до «Інформаційної, бібліотечної та архівної справи» у 2016 р.) викликало низку проблем: від зменшення кількості абітурієнтів до необхідності адаптації освітніх програм до нових стандартів і переосмислення підходів до формування професійних компетентностей у контексті сучасних вимог до фахівців.

Одночасно з новими тенденціями у вищій освіті з'являються публікації, у яких запропоновано відхід від стандартного уявлення про компетентності, що необхідні для підготовки фахівця. Так, Н. Р. Барабанова (2017) досліджує специфіку розробки сучасних освітніх програм з урахуванням компетентнісного підходу та з'ясовує, що в переліку компетентностей майбутніх фахівців, окрім загальних і професійних, доцільно визначити інваріантні соціокомунікативні компетентності. Авторка надає огляд різних підходів до формування системи компонентів соціокомунікативної компетентності та пропонує власний погляд на перелік компонентів цієї системи. В іншій статті Н. Барабанової та Ю. Грушевської (2019) зазначено, що «глобалізаційна культура системи вищої освіти в Україні, в першу чергу, пов'язана з розвитком необхідних для ефективної самореалізації людини компетенцій. Глобалізація науки, академічна мобільність науковців, необхідність поширення знань про соціальні процеси та умінь їх використання у професійно-ділових, соціокультурних, навчальних ситуаціях впливає на розвиток глобальної освіти, зміну вектору навчання з накопичення знань на можливості їх реалізації у типових ситуаціях соціальної, трудової, наукової взаємодії» (с. 26).

У наукових дослідженнях 2020-х рр. значну увагу зосереджено на різних аспектах професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Зокрема, порушено питання розвитку професійних компетентностей, пов'язаних з інформаційними технологіями, організацією інформаційних ресурсів, документообігом та управлінням даними. Також ґрунтовно проаналізовано педагогічні підходи до інтеграції інноваційних методик навчання, визначено роль цифрових технологій у формуванні компетентностей і забезпеченні академічної мобільності здобувачів. Так, О. М. Тур та В. В. Шабуніна (2021) зазначають, що комунікативна компетентність — важлива складова професіограми фахівця з інформаційної діяльності. Дослідники наголошують, що комунікативна компетенція дозволяє ефективно функціонувати в умовах динамічного обміну інформацією (Shabunina et al., 2020).

А. Зленко та Д. Мірошніченко (2021) визначили особливості формування комунікативної компетентності у фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. Автори зазначають, що сучасний ринок праці висуває якісно нові вимоги до фахівців документознавчо-інформаційної сфери, а специфіка роботи такого фахівця передбачає постійне самовдосконалення та саморозвиток, навчання протягом життя, покращення своїх *hard* і *soft skills*.

Н. А. Бачинська (2022) окреслила інформаційно-цифрові та соціально-освітні компетентності бібліотечно-інформаційного фахівця з урахуванням міждисциплінарності бібліотечно-інформаційної діяльності у використанні цифрових технологій та відповідно до чинних нормативних документів і практики бібліотечної діяльності. Авторка доводить необхідність розробки Професійного стандарту фахівця з бібліотечно-інформаційної діяльності, у якому мають бути окреслені його інформаційно-цифрові та соціально-освітні компетентності з урахуванням міждисциплінарності бібліотечно-інформаційної діяльності в застосуванні цифрових технологій.

Л. І. Біловус, О. Є. Гомотюк і Н. М. Яблонська (2023) вважають, що електронний документообіг, *e-learning* та хмарні технології, розвиток і використання соціальних мереж зумовлюють зміну змісту навчання при підготовці майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Реалізацію компетентнісного підходу у вищій освіті, формування комунікативної компетентності, з огляду на сучасну інформатизацію суспільства, вони вбачають в активному впровадженні сучасних інформаційних технологій у навчальний процес.

В. В. Касьян (2023) акцентує на формуванні професійної компетенції здобувачів освіти під час виробничої практики. Автор пропонує власну дефініцію поняття «професійна компетенція», досліджує особливості формування професійних компетенцій студентів у процесі проходження ними виробничої практики, аналізує основні підходи до оцінювання практики здобувачів, які навчаються за інформаційно-документаційним профілем.

С. С. Хрущ (2023) подає інтегрований аналіз ключових компетентностей бібліотечного фахівця та рекомендації щодо підвищення ефективності бібліотечних практик з огляду на сучасні вимоги до бібліотечної справи й стрімкі зміни в інформаційному середовищі. У дослідженні використано новаторський підхід до вивчення компетентностей як динамічного інструменту, спрямованого на активне впровадження інновацій у медіапростір бібліотек задля забезпечення їх адаптації до викликів цифрової епохи.

Специфічні аспекти в підготовці фахівців розкриває Н. С. Вовк (2023), яка кризь призму освітньої компоненти «Івент-менеджмент» як складової освітньої програми виявила особливості набуття компетентностей організації заходів та управління ними у випускників спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Проведене авторкою дослідження засвідчило, що формування зазначених компетентностей є важливою передумовою їх подальшого розвитку та працевлаштування. У зв'язку з трансформацією бібліотечно-архівних

установ у соціокомунікаційні центри та збільшенням популярності івент-індустрії, зростає потреба у випускниках галузі, які можуть планувати й реалізовувати події різного роду та керувати ними.

Соціально-психологічні чинники інформаційної діяльності та їх вплив на ухвалення управлінських рішень фахівцями інформаційної галузі дослідили В. Шабуніна, В. Саранча та О. Тур (Shabunina et al., 2023).

В. Маслак, С. Федоренко й Л. Бутко (Maslak et al., 2024) аналізують підприємницьку компетентність як важливий елемент підготовки фахівців для інформаційної, бібліотечної та архівної сфери. Дослідники переконані, що сучасна молодь, щоб бути конкурентоспроможною на ринку праці, повинна володіти широким спектром як *hard skills*, так і *soft skills*.

Отже, аналіз наукових джерел свідчить про значну кількість публікацій, у яких досліджено різні компетентності й засоби їх формування в майбутніх фахівців у сфері інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Ці роботи зосереджуються на розвитку цифрової, управлінської, комунікаційної, підприємницької й інших професійних компетентностей, а також на вдосконаленні освітніх програм відповідно до сучасних викликів. Водночас досліджень, присвячених чинникам формування соціально-комунікативних навичок, які є підґрунтям для більшості компетентностей, не виявлено, що підкреслює наукову новизну та актуальність теми цієї розвідки.

Мета статті — визначення чинників, що впливають на формування соціально-комунікативних навичок у майбутніх фахівців галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи й забезпечують підвищення професійної компетентності й ефективну адаптацію до змін у професійному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-комунікативні навички — це комплекс знань, умінь і здібностей, що забезпечують ефективну взаємодію особистості з іншими людьми, зокрема здатність до активного слухання, конструктивного вирішення конфліктів, емпатії, адаптації до соціальних контекстів та успішної самопрезентації. Також їх можна визначити як сукупність умінь і здібностей, які сприяють встановленню, підтриманню та регуляції міжособистісних і професійних стосунків. СКН охоплюють вербальні й невербальні аспекти комунікації, управління емоціями, здатність до конструктивного вирішення конфліктів та адаптації до соціальних змін. СКН є базовою характеристикою професійної компетентності, що визначає якість міжособистісної взаємодії, здатність до конструктивного вирішення конфліктів, управління емоціями та адаптації до соціальних змін.

Соціально-комунікативні навички формуються й розвиваються протягом усього онтогенезу, але особливого значення вони набувають у юнацькому віці, коли людина починає активно взаємодіяти зі складними соціальними системами — професійними, освітніми та громадськими. Система формування професійних компетенцій здобувачів тісно пов'язана з розвитком загальних компетенцій особистості, що відображено в європейських освітніх документах. Зокрема, концепція “Tuning” визначає три рівні компетенцій:

- 1) знання на рівні розуміння — це глибокі професійні знання у своїй сфері та здатність до їх оновлення з метою особистісного й професійного розвитку;
- 2) знання на рівні діяльності — уміння застосовувати здобуті знання в конкретних професійних і творчих завданнях;
- 3) знання на рівні буття — інтеграція професійних і гуманістичних цінностей у повсякденне життя та професійну діяльність.

У ширшому контексті європейські освітні документи виокремлюють вісім головних компетенцій, які охоплюють міжособистісну та соціально-комунікативну компетенцію, поряд із лінгвістичною, технологічною, підприємницькою й культурною компетенціями.

У процесі розвитку СКН у здобувачів важливо враховувати безліч чинників, які здійснюють різноманітні впливи на цей процес. Ці чинники можуть бути класифіковані за кількома основними ознаками, що дозволяє систематизувати та уточнити їх роль у формуванні навичок.

Освітньо-педагогічні чинники відіграють важливу роль у формуванні СКН студентів, особливо в контексті гуманітарних спеціальностей, де комунікація є підґрунтям професійної діяльності. Специфіка таких спеціальностей, зокрема вивчення соціальних, культурних та історичних аспектів, потребує особливої уваги до розвитку навичок ефективної комунікації як на індивідуальному, так і колективному рівнях. Ці чинники охоплюють як методи навчання, так і організацію навчального процесу, від яких залежить ефективність розвитку цих навичок у студентів. Загалом, ці чинники можна поділити на кілька основних категорій, серед яких важливими є структура освітніх програм, методи викладання, організація навчальних заходів та взаємодія студентів із викладачами. Вони визначають, наскільки успішно студент буде вчитися працювати в команді, вести дискусії, знаходити компроміси та ефективно комунікувати в професійному середовищі.

Структура освітніх програм та типи навчальних завдань є одними з базових освітньо-педагогічних чинників, що визначають рівень розвитку СКН у студентів гуманітарних спеціальностей. Високий рівень комунікативних навичок важливий, оскільки майбутні фахівці в галузях інформаційної, бібліотечної та архівної справи, журналістики тощо повинні бути здатні ефективно взаємодіяти з іншими людьми, вести дискусії, презентувати свої ідеї та працювати в команді. Підготовка фахівців у цій сфері потребує особливого підходу до організації навчального процесу. Програми повинні охоплювати дисципліни, що не лише розвивають теоретичні знання, але й зосереджують увагу на практичних аспектах комунікації.

Навчальні завдання повинні стимулювати не лише інтелектуальну активність, а й сприяти розвитку особистісних якостей, необхідних для ефективної комунікації. Для цього використовуються завдання, що передбачають активну участь студентів у групових проєктах, презентаціях або дискусіях. Одними з базових компонентів освітніх програм є активні форми навчання, зокрема групові проєкти, лекції, семінари, дискусії. Ці методи надають студентам можливість

безпосередньої взаємодії та розвитку комунікативних здібностей в умовах реального обміну інформацією.

Формат навчання — один із важливих освітньо-педагогічних чинників, що впливає на розвиток СКН здобувачів документаційно-інформаційного спрямування. Університети нині активно впроваджують різні формати навчання: офлайн, онлайн та змішане навчання, кожен з яких має свої особливості та впливає на спосіб взаємодії студентів, їх участь у навчальному процесі й розвиток комунікативних здібностей.

Офлайн-навчання, або традиційне навчання в аудиторіях, залишається важливим для розвитку соціально-комунікативних навичок. Онлайн-навчання набуло популярності в останні роки, особливо з огляду на глобальні зміни, пов'язані з пандемією та умовами, які склалися в країні з кінця лютого 2022 р. Онлайн-курси дозволяють здобувачам отримувати доступ до навчальних матеріалів і ресурсів з будь-якої точки світу. Однак цей формат має свої обмеження: хоча онлайн-навчання забезпечує зручність і доступність, воно обмежує можливість для безпосередньої взаємодії викладача зі здобувачами, а також студентів між собою. Розвитку СКН такий формат навчання не сприяє, оскільки переважна більшість здобувачів потребують реального контакту для покращення своїх умінь взаємодії під час безпосередніх дебатів та обговорень.

Змішане навчання поєднує переваги обох попередніх форматів. Такий підхід дозволяє комбінувати онлайн-навчання із заняттями в аудиторіях, надаючи студентам можливість вивчати теоретичний матеріал онлайн, а практичні заняття відвідувати в закладі освіти. Це дозволяє оптимізувати навчальний процес, збільшуючи його ефективність і зручність, водночас зберігаючи активну комунікацію між здобувачами. Змішане навчання є особливо корисним для розвитку соціально-комунікативних навичок, оскільки поєднує теоретичну частину з можливістю участі в реальних обговореннях, що є необхідним для студентів.

Педагогічний вплив на здобувачів є невіддільним аспектом формування їхніх СКН. Методи навчання, які використовуються в освітньому процесі, мають значний вплив на здатність студентів ефективно комунікувати, взаємодіяти в групах, брати участь у дискусіях, розвивати критичне мислення.

Інтерактивні методи забезпечують активне залучення студентів до навчального процесу через взаємодію з викладачем та іншими студентами. Для майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної й архівної справи, яким важливо мати навички аргументації, презентації й критичного осмислення інформації, використання інтерактивних методів навчання є особливо ефективним. Приклади таких методів включають дебати, групові проекти, рольові ігри, дискусії. Ці методи стимулюють активну взаємодію студентів, дають можливість працювати в групах, що сприяє розвитку навичок комунікації, ефективного вирішення конфліктів та публічного виступу.

Активні форми навчання, які передбачають залучення студентів до різних видів діяльності, сприяють розвитку їх соціальних і комунікативних навичок.

Це можуть бути семінари, практичні заняття, проекти, що надають студентам можливість не лише отримувати знання, а й застосовувати їх у реальних умовах. Для здобувачів, які навчаються за інформаційно-документаційними освітніми програмами, це особливо важливо, оскільки вони в майбутньому будуть часто стикатися з необхідністю інтерпретації, аналізу та передавання складної інформації різним аудиторіям.

Методи оцінки також мають неабиякий вплив на розвиток соціально-комунікативних навичок. Традиційні форми оцінювання, такі як письмові іспити, можуть обмежувати комунікаційний аспект, тоді як альтернативні форми, зокрема усні відповіді, проекти, презентації, забезпечують гнучкіше й різноманітніше оцінювання набутих навичок. Вони дозволяють студентам продемонструвати свої комунікативні здібності, вміння співпрацювати в групах, обґрунтовувати свої погляди та вести аргументовані дискусії.

Викладач як головний агент педагогічного впливу відіграє вагомую роль у розвитку СКН студентів гуманітарних спеціальностей. Стиль викладання, використання активних та інтерактивних методів, підтримка ініціативи студентів, організація ситуацій для спільної роботи — усе це сприяє розвитку комунікативних здібностей.

Вагомою є роль соціокультурних чинників у розвитку соціально-комунікативних навичок. Ці чинники формують суспільний контекст, у якому студенти взаємодіють, навчаються та формують свої професійні й особисті позиції. Здобувачі, які навчаються за інформаційно-документаційними напрямками, часто працюють з ідеями, текстами, залучені до міжособистісної комунікації, а отже, такі чинники для них мають особливе значення, адже їхня діяльність нерозривно пов'язана з впливом соціальних норм, культурних трансформацій і суспільних викликів.

Соціальний контекст є широким і багатогранним чинником, який визначає середовище, у якому студенти навчаються й взаємодіють. На формування СКН студентів впливають такі аспекти, як стан війни та політичних криз, соціальні мережі, які є важливим інструментом комунікації для сучасних здобувачів, зміни в культурних нормах, зокрема переосмислення ролі освіти, праці, гендерних і соціальних ролей. Майбутні фахівці в галузі інформаційної справи, які часто є медіаторами культурних змін, повинні вміти адаптуватися до них і знаходити спільну мову з різними аудиторіями. Сучасні тенденції, пов'язані із цифровізацією, глобалізацією, розвитком індивідуалізму, змінюють підходи до освіти та праці.

Культурний контекст є невіддільною складовою соціокультурних чинників, оскільки саме культура визначає базові норми, цінності й установки, що впливають на комунікацію. Для студентів, які навчаються в галузі знань «Культура, мистецтво і гуманітарні науки», цей аспект має особливе значення, адже їхнє професійне становлення часто пов'язане з осмисленням і трансляцією культурних феноменів. Культурний контекст формує базові передумови розвитку СКН студентів гуманітарних спеціальностей. Робота з традиціями, національною ідентичністю, глобальними культурними змінами дозволяє їм

не лише адаптуватися до сучасних викликів, а й бути активними учасниками їх вирішення, виступаючи культурними медіаторами в суспільстві.

Економічний контекст є важливим чинником, що впливає на процес навчання студентів-гумантаріїв. Залежно від економічної ситуації в країні та індивідуального матеріального становища здобувачів, виникають специфічні виклики, які впливають на розвиток їхніх СКН. На старших курсах значна частина студентів змушена поєднувати навчання з роботою, що часто впливає на якість засвоєння навчального матеріалу. У таких умовах студентам доводиться розвивати тайм-менеджмент, стресостійкість і навички міжособистісної комунікації в робочому середовищі. Це збагачує їхній досвід, але може створювати перевантаження та знижувати ефективність навчання.

Економічна нестабільність у країні впливає на освітню політику, фінансування закладів вищої освіти й можливості працевлаштування випускників. Студенти гуманітарних спеціальностей, особливо з бібліотечним чи архівним профілем, часто стикаються з обмеженим попитом на свою професію, що стимулює їх до розвитку підприємницьких або кроскультурних комунікативних навичок, адаптації до нових ринків праці.

Постійна необхідність вирішення фінансових проблем може створювати психологічний тиск, знижувати рівень мотивації до навчання та активної участі в студентських спільнотах. Проте це формує певну емоційну витримку й навички вирішення конфліктів у складних життєвих обставинах.

Психологічні чинники суттєво впливають на процес навчання та розвитку студентів. Їхній вплив особливо помітний у формуванні СКН, оскільки цей процес залежить не лише від зовнішніх умов, але й від внутрішнього стану та готовності особистості до сприйняття нового досвіду. Для студентів-гумантаріїв, які мають справу зі складними соціальними й культурними контекстами, такий вплив набуває додаткового значення.

Мотивація є ключовим рушієм у розвитку комунікативних навичок. Для здобувачів, майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи важливою є як внутрішня мотивація (прагнення до самореалізації та професійного зростання), так і зовнішня (заохочення викладачів, престижність професії, соціальне схвалення). Недостатній рівень мотивації може призводити до поверхневого засвоєння знань і слабкої залученості до комунікативної діяльності. Постійний інтелектуальний та емоційний стрес у зв'язку з великим обсягом навчальних завдань, що потребують глибокого аналізу текстів і міжособистісної взаємодії, може призводити до вигорання. Водночас це знижує продуктивність навчання та інтерес до комунікації.

Війна, соціально-політична нестабільність, високі академічні вимоги сприяють підвищенню рівня тривожності в студентів. Це може негативно впливати на їхню здатність спілкуватися ефективно, брати участь у групових завданнях або проявляти ініціативу. Для подолання цих труднощів потрібна підтримка викладачів і створення сприятливого емоційного середовища. Зміна формату навчання (перехід на онлайн або змішане навчання) й адаптація до умов війни створюють серйозний виклик для здобувачів. Психологічна адаптація до таких

змін впливає на їхню здатність будувати комунікативні зв'язки як з одногрупниками, так і з викладачами.

Психологічний стан студентів є фундаментальним чинником, що визначає успіх у формуванні соціально-комунікативних навичок. Своєчасна підтримка, мотивація та створення безпечного емоційного середовища можуть допомогти їм долати труднощі й розвивати здатність до ефективної взаємодії в сучасних умовах. Особистісні якості здобувачів освіти значною мірою визначають їхню здатність ефективно спілкуватися та взаємодіяти в соціокультурному середовищі. Цей аспект особливо важливий для майбутніх бібліотекарів чи архівістів, чий професії потребують високого рівня міжособистісних компетенцій. Так, здатність розуміти та керувати власними емоціями, а також емпатія до емоцій інших є основою для ефективної комунікації. Студенти з високим рівнем емоційного інтелекту легше знаходять спільну мову з іншими, виявляють чуйність і будують міцні соціальні зв'язки.

Поведінкові та когнітивні аспекти відіграють важливу роль у формуванні СКН. Ці чинники визначають, як студенти реагують на виклики освітнього процесу, адаптуються до нових умов і використовують свій інтелектуальний потенціал. Навчання, особливо в умовах кризи, може спричинити підвищений рівень стресу. У відповідь на стрес деякі студенти демонструють замкнутість або агресивність, що ускладнює ефективну комунікацію та роботу в команді. Розвиток цих поведінкових і когнітивних характеристик створює умови для ефективної комунікації, сприяє побудові професійних і міжособистісних зв'язків та допомагає гуманітаріям краще інтегруватися в суспільство й виконувати свої професійні обов'язки.

Отже, формування СКН студентів гуманітарних спеціальностей залежить від комплексу взаємопов'язаних чинників, які впливають на їхню освітню, соціокультурну та психологічну адаптацію. Ці чинники розглядаються в різних контекстах — від специфіки навчальних програм до впливу глобальних змін, таких як війна чи економічна нестабільність. Усі аспекти підкреслюють багатовимірність і динамічність процесу становлення студента як особистості та фахівця. Авторську класифікацію чинників, що впливають на розвиток СКН у студентів, наведено в таблиці 1.

Висновки. Отже, завдяки здійсненому аналізу можна стверджувати, що соціально-комунікативні навички є багатовимірним феноменом, який охоплює вербальні та невербальні складові, а також когнітивні, емоційні й поведінкові аспекти, що забезпечують ефективну взаємодію особистості в соціальному середовищі. Ці навички допомагають налагодженню міжособистісних контактів, сприяють професійній адаптації та є основою розвитку soft skills. Для майбутніх фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи соціально-комунікативні навички є головним компонентом професійної підготовки, з огляду на особливість їхньої діяльності, пов'язаної з міжособистісною взаємодією.

На нашу думку, розвиток СКН залежить від трьох груп чинників:

- освітньо-педагогічних (інтерактивні методи навчання, активні форми роботи);

- соціокультурних (цифровізація, вплив глобалізаційних процесів);
- психологічних (емоційний стан, мотивація, особистісні особливості).

Табл. 1.

**Класифікація чинників, що впливають
на розвиток соціально-комунікативних навичок у студентів**

Критерій ознаки	Тип чинників	Категорія	Приклади
За видом впливу	Освітньо-педагогічні	Вплив освітніх програм і методів	Структура освітніх програм, типи навчальних завдань, активні методи навчання (групові проекти, дискусії).
		Формат навчання	Офлайн, онлайн, змішане навчання.
		Методики педагогічного впливу	Інтерактивні методи, оцінка студентів, індивідуальний підхід викладача.
	Соціокультурні	Соціальний контекст	Війна, політична ситуація, вплив соціальних мереж, адаптація до змін.
		Культурний контекст	Традиції, національна ідентичність, глобалізація, соціально-політичні зміни.
		Економічний контекст	Поеднання навчання із роботою, фінансові труднощі, економічна ситуація, рівень зайнятості.
	Психологічні	Психологічний стан студента	Мотивація, емоційне вигорання, рівень стресу, адаптація до умов війни чи зміни формату навчання.
		Особистісні якості	Емоційний інтелект, соціальна компетентність, внутрішня мотивація, здатність до самоосвіти.
		Когнітивно-поведінкові аспекти	Зміни в поведінці через стрес, когнітивна гнучкість, прагнення до самостійної роботи.
За джерелом впливу	Освітньо-педагогічні, соціокультурні, психологічні	Об'єктивні	Структура освітніх програм, зміст дисциплін, доступ до ресурсів (бібліотеки, лабораторії, онлайн-платформи).
		Суб'єктивні	Мотивація, емоційний інтелект, внутрішні прагнення до розвитку.
За напрямом впливу	Освітньо-педагогічні, соціокультурні, психологічні	Зовнішні	Освітні стандарти, соціокультурні ініціативи, позанавчальна діяльність.
		Внутрішні	Емоційний стан студента, рівень внутрішньої мотивації, персональні переконання.

За структурою впливу	Освітньо-педагогічні, соціокультурні, психологічні	Прямого впливу	Викладання комунікативних дисциплін, групові проекти, інтерактивні семінари, рольові ігри.
		Опосередкованого впливу	Онлайн-курси, використання соціальних мереж, доступ до додаткових матеріалів.
За інтенсивністю і тривалістю впливу	Освітньо-педагогічні, соціокультурні, психологічні	Високої інтенсивності	Інтерактивні методи, позанавчальні активності, тренінги з розвитку комунікативних навичок, інтенсивні програми розвитку.
		Низької інтенсивності	Лекційний формат, самостійне навчання, участь у добровільних заходах.
За рівнем впливу	Освітньо-педагогічні, соціокультурні, психологічні	Макрочинники	Глобалізація, освітня політика, цифровізація, міжнародні освітні програми.
		Мікрочинники	Взаємодія з однокласниками, консультації з викладачами, участь у мікро- або малих проектах.

Джерело: розроблено авторами на основі аналізу анкетування студентів відповідно до тесту на виявлення рівня емоційного інтелекту Н. Холла.

Особливістю гуманітарних спеціальностей є потреба інтеграції СКН у професійне навчання, що вирізняє їх від спеціальностей технічного чи природничого профілю. Практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення формування СКН, можуть охоплювати кілька напрямів, зокрема доцільно адаптувати освітні програми для здобувачів інформаційно-документаційного спрямування, зробивши акцент на формування soft skills. Це може бути реалізовано в результаті інтеграції курсів із розвитку комунікативної культури, навичок вирішення конфліктів, тайм-менеджменту та стресостійкості. Важливим є й упровадження міждисциплінарних навчальних модулів, що дозволять студентам формувати комплексне бачення соціальних проблем і навички їх вирішення.

Окрім того, слід забезпечити здобувачам освіти можливості для участі в соціально спрямованих проектах і волонтерських ініціативах. Це сприятиме не лише практичному застосуванню здобутих знань, а й розвитку лідерських якостей і вміння працювати в команді та будувати соціальні зв'язки. Такі проекти можуть включати міжнародний досвід, що допоможе студентам адаптуватися до полікультурного середовища й збагатити емоційний інтелект.

Перспективами подальших досліджень є вивчення специфіки розвитку СКН в умовах дистанційного навчання та аналіз впливу конкретних освітніх компонент на їх формування.

Список посилань

- Алева, А. А., & Лесовець, Н. М. (2009). Актуальні питання підготовки фахівців спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». У *Матеріали II Регіон. наук.-практ. конф. з документознавства (Луганськ-Старобільськ, 21 травня 2009 р.)* (с. 10–13). Альма-матер.
- Барабанова, Н. Р. (2017). Оптимізація компонентів соціокомунікаційної компетентності в сучасних освітніх стандартах підготовки фахівців. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціальні комунікації*, 11, 48–52.
- Барабанова, Н., & Грушевська, Ю. (2019). Формування соціально-ділової компетентності випускників вишів в умовах глобалізації освітнього простору. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*, 42, 26–33. [https://doi.org/10.31909/26168812.2019-\(42\)-3](https://doi.org/10.31909/26168812.2019-(42)-3)
- Бачинська, Н. А. (2022). Професійна стандартизація: вимоги до компетентностей фахівця з бібліотечно-інформаційної справи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 3, 87–92. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2022.267001>
- Біловус, Л. І., Гомотюк, О. Є., & Яблонська, Н. М. (2023). Формування комунікативної компетентності бакалаврів із використанням інформаційних технологій під час навчання. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 73–78. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276770>
- Власова, Г. В. (2004). Проблеми і перспективи підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 1, 13–15.
- Вовк, Н. С. (2023). Особливості набуття компетентностей управління та організації заходів у випускників спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 4, 140–145. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294094>
- Гайсинюк, Н. А. (2003). Підготовка документознавців в умовах інформатизації суспільства. У *Документознавство та інформаційна діяльність: наука, освіта, практика* (с. 79–80). Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв.
- Галацин, К., & Хом'як, А. (2019). *Комунікативна культура майбутнього фахівця: Монографія*. Вежа-Друк.
- Ганаба, С. (2023). Soft skills епохи «плинної модерності»: як змінюється змістове наповнення освіти. *Вища освіта України*, 2, 25–31. [https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2\(89\).03](https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2(89).03)
- Глазунова, О. Г., Волошина, Т. В., & Корольчук, В. І. (2019). Розвиток “soft skills” у майбутніх фахівців з інформаційних технологій: методи, засоби, індикатори оцінювання. *Open educational e-environment of modern University. Special edition*, 93–106. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s8>
- Головнюба, І. В., & Милославська, О. В. (2012). Взаємозв'язок емоційного інтелекту та комунікативних умінь у студентів. *Вісник Національного університету оборони України*, 4, 143–148.
- Гордієнко, Г. (2010). Компетентнісний підхід до навчання майбутніх. *Українська мова і література в школі*, 4, 30–36.
- Дроздова, Ю. В., & Дубініна, О. В. (2020). Концептуальні підходи до визначення “soft skills” у сучасних освітніх і професійних моделях. У *Soft skills — невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті* (с. 31–34). КНТЕУ.

- Зарицька, В. В. (2012). *Психологія розвитку емоційного інтелекту у системі професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю* [Автореферат дисертації доктора, Класичний приватний університет]. <https://uacademic.info/ua/document/0512U000285>
- Зарицька, В. В., & Козарик, О. С. (2018). Емоційний компонент компетентнісно спрямованої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 58–59, 85–92.
- Зленко, А., & Мірошніченко, Д. (2021). Розвиток комунікативної компетентності у фахівців з документознавства та інформаційної діяльності як запорука успішної кар'єри. *Соціум. Документ. Комунікація* (с. 291–310).
- Касьян, В. В. (2023). Формування професійних компетентностей здобувачів освіти під час проходження виробничої практики. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 4, 133–139. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294092>
- Малик, Г. Д. (2013). Компетентнісний профіль документознавця. *Вісник Харківської державної академії культури*, 41, 82–92.
- Малик, Г. Д. (2011). *Педагогічні умови реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутнього документознавця* [Автореферат дисертації кандидата, Київський університет імені Бориса Грінченка]. <https://uacademic.info/ua/document/0411U004065>.
- Малик, Г. (2010). Професійні стандарти й компетентнісні профілі з документознавства та інформаційної діяльності: досвід західних країн. *Вісник Книжкової палати*, 9, 47–52.
- Малюк, О. Ю. (2010). Методологічні особливості формування інформаційно-комунікативної компетенції у студентів спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність». *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 12(199), 158–162.
- Слободяник, М. С. (2012). Компетентнісний підхід як чинник удосконалення підготовки майбутніх документознавців. В *Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері* (с. 110–111). ДНУ.
- Спрінсян, В. Г. (2014). Міжнародні й зарубіжні стандарти як чинник розвитку документального менеджменту. *Держава та регіони. (Сер. Соц. комунікації)*, 4, 147–151.
- Тур, О. М., & Шабуніна, В. В. (2021). Комунікативна компетентність — важлива складова професіограми фахівця з інформаційної діяльності. *Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття* (с. 112–116). Державний університет «Одеська політехніка».
- Філіпова, Л. (2009). Професійні компетенції фахівців з документальних комунікацій: освітній аспект. *Вісник Книжкової палати*, 1, 25–28.
- Хрущ, С. С. (2023). Компетентності бібліотечного фахівця як чинник формування інноваційного медіапростору. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 4, 156–164. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294101>
- Цілина, М. (2023). Формування soft skills і компетенцій у здобувачів вищої освіти як підґрунтя адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 11, 156–166. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.11.2023.282675>
- Янишин, О. К. (2012). *Формування комунікативних умінь майбутніх документознавців засобами медіаосвітніх технологій* [Автореферат дисертації кандидата, Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України]. https://mediaeducation.ucoz.ru/_Id/3/336__2012.pdf

- Maslak, V., Fedorenko, S., & Butko, L. (2024). Modern trends in the training of library and information specialists. *Library Science. Record Studies. Informology*, 20(2), 8–19. <https://doi.org/10.63009/lrsi/2.2024.08>.
- Shabunina V., Sarancha V., & Tur O. (2023). Influence of Social and Psychological Factors of Information Activity on Managerial Decision-Making. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 5–13. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.293965>
- Shabunina, V., & Tur, O. (2024). Social and communication culture as an integral part of professional development. *Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference “Theoretical and practical aspects of modern scientific research”* (p. 196–200). Seoul. <https://doi.org/10.36074/logos-21.06.2024.040>
- Shabunina, V., Tur, O., & Sarancha, V. (2020). Foreign language Communicative Competence as a Factor of Improving the Quality of Electrical Engineering Students Professional Training. *2020 IEEE Problems of Automated Electrodive. Theory and Practice (PAEP)*, Kremenchuk, Ukraine, 1–5, <https://doi.org/10.1109/PAEP49887.2020.9240853>

References

- Alieva, A. A., & Liesovets, N. M. (2009). Topical issues of training specialists in the specialty “Documentation and Information Activity”. In *Materialy II Rehion. nauk.-prakt. konf. z dokumentoznavstva (Luhansk-Starobilsk, May 21, 2009)* (pp. 10–13). Alma Mater. [In Ukrainian].
- Barabanova, N. R. (2017). Optimization of components of socio-communication competence in modern educational standards of training. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya: Sotsialni komunikatsii*, 11, 48–52. [In Ukrainian].
- Barabanova, N., & Hrushevskaya, Y. (2019). Formation of social-business competence of university graduates during globalization of educational environment. *Naukovyi visnyk Izmalskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*, 42, 26–33. [https://doi.org/10.31909/26168812.2019-\(42\)-3](https://doi.org/10.31909/26168812.2019-(42)-3). [In Ukrainian].
- Bachynska, N. (2022). Professional standardization: requirements for the competences of a library and information specialist. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 87–92 <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2022.267001> [In Ukrainian].
- Bilovus L., Homotuk O., & Yablonska N. (2023). Formation of the Bachelors' Communicative Competence Implementing the Informational Technologies in the Study Process. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 73–78 <https://doi.org/10.32461/2409-9805.1.2023.276770>. [In Ukrainian].
- Vlasova, H. V. (2004). Problems and prospects of training specialists in document science and information activity *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 13–15. [In Ukrainian].
- Vovk, N. (2023). Features of acquiring management and event organization competencies among graduates of specialty 029 “Information, library and archival affairs”. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 140–145. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294094>. [In Ukrainian].
- Haisyniuk, N. A. (2003). Training of document specialists in the conditions of informatization of society. In *Dokumentoznavstvo ta informatsiina diialnist: nauka, osvita, praktyka* (pp. 79–80). State Academy of Managerial Staff of Culture and Arts. [In Ukrainian].

- Halatsyn, K., & Khomiak A. (2019). *Communicative culture of the future specialist: Monograph*. Vezha-Druk. [In Ukrainian].
- Hanaba, S. (2023). Soft skills of the era of “liquid modernity”: how the content of education is changing. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 2, 25–31. [https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2\(89\).03](https://doi.org/10.32782/UDU-VOU.2023.2(89).03). [In Ukrainian].
- Hlazunova, O. H., Voloshina, T. V., & Korolchuk, V. I. (2019). Development of “soft skills” of the future information technologies professionals: methods, means, evaluation indicators. *Open educational e-environment of modern University. Special edition* (p. 93–106). <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s8>. [In Ukrainian].
- Holovneva, I. V., & Myloslavska, O. V. (2012). The relationship between emotional intelligence and communicative skills of students. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 4, 143–148. [In Ukrainian].
- Hordiienko, H. (2010). Competency-based approach to teaching future generations. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, 4, 30–36. [In Ukrainian].
- Drozdova, Yu. V., & Dubinina, O. V. (2020). Conceptual approaches to the definition of “soft skills” in modern educational and professional models. In *Soft skills — integral aspects of the formation of students’ competitiveness in the XXI century* (pp. 31–34). Kyiv national university of trade and economics [In Ukrainian].
- Zarytska, V. V. (2012). *Psychology of the development of emotional intelligence in the system of professional training of humanitarian specialists* [Doctoral dissertation, Classic Private University]. <https://uacademic.info/ua/document/0512U000285>. [In Ukrainian].
- Zarytska, V., & Kozaryk, O. (2018). The emotional component of competence-oriented education. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 58–59, 85–92. [In Ukrainian].
- Zlenko, A., & Miroshnichenko, D. (2021). Development of communicative competence in specialists in document management and information activities as a key to a successful career. *Sotsium. Dokument. Komunikatsiia* (p. 291–310). [In Ukrainian].
- Kasjan, V. (2023). Formation of Professional Competence of Education Seekers During Production Practice. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 133–139. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294092>. [In Ukrainian].
- Malyk, H. (2013). Competency profile of a document scientist. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 41, 82–92. [In Ukrainian].
- Malyk, H. D. (2011). *Pedagogical conditions for the implementation of a competence-based approach in the professional training of future document specialists* [Candidate’s thesis, Borys Hrinchenko Kyiv University]. <https://uacademic.info/ua/document/0411U004065>. [In Ukrainian].
- Malyk, H. (2010). Professional standards and competency profiles in document science and information activities: experience of Western countries. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 9, 47–52. [In Ukrainian].
- Maliuk, O. Y. (2010). Methodological features of the formation of information and communication competence in students majoring in “Documentation and Information Activity”. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedahohichni nauky*, 12(199), 158–162. [In Ukrainian].

- Slobodanyk, M. S. (2012). Competence-based approach as a factor in improving the training of future document specialists. In *Informatsiini tekhnolohii i systemy v dokumentoznavchii sferi* (pp. 110–111). [In Ukrainian].
- Sprinsyan, V. H. (2014). International and foreign standards as a factor in the development of documentary management. *Derzhava ta rehiony. (Ser. Sots. komunikatsii)*, 4, 147–151. [In Ukrainian].
- Tur, O. M., & Shabunina, V. V. (2021). Communicative competence is an important component of the professional curriculum of an information specialist. In *Informatsiina osvita ta profesiino-komunikatyvni tekhnolohii XXI stolittia* (pp. 112–116). Odesa Polytechnic National University [In Ukrainian].
- Filipova, L. (2009). Professional competencies of specialists in documentary communications: educational aspect. *Visnyk Knyzhkovoi palaty*, 1, 25–28. [In Ukrainian].
- Khrushch, S. (2023). Competences of a Library Specialist as a Factor in the Formation of Innovative Media Space. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 4, 156–164. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.294101>. [In Ukrainian].
- Tsilyna, M. (2023). Soft skills and competences formation of higher education recipients as an adaptation basis to professional activity of future specialists. *Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 11, 156–166. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.11.2023.282675>. [In Ukrainian].
- Yanyshyn, O. K. (2012). *Formation of communicative skills of future document specialists by means of media education technologies* [Candidate's thesis, Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine]. https://mediaeducation.ucoz.ru/_ld/3/336_2012.pdf. [In Ukrainian].
- Maslak, V., Fedorenko, S., & Butko, L. (2024). Modern trends in the training of library and information specialists. *Library Science. Record Studies. Informology*, 20(2), 8–19. <https://doi.org/10.63009/lrsi/2.2024.08>. [In English].
- Shabunina V., Sarancha V., & Tur O. (2023). Influence of Social and Psychological Factors of Information Activity on Managerial Decision-Making. *Library Science. Record Studies. Informology*, 4, 5–13. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.4.2023.293965>. [In English].
- Shabunina, V., & Tur, O. (2024). Social and communication culture as an integral part of professional development. In *Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference "Theoretical and practical aspects of modern scientific research"* (pp. 196–200). Seoul. <https://doi.org/10.36074/logos-21.06.2024.040> [In English].
- Shabunina, V., Tur, O., & Sarancha, V. (2020). Foreign language Communicative Competence as a Factor of Improving the Quality of Electrical Engineering Students Professional Training. In *2020 IEEE Problems of Automated Electrodrive. Theory and Practice (PAEP)*, Kremenchuk, Ukraine (pp. 1–5), <https://doi.org/10.1109/PAEP49887.2020.9240853> [In English].